

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

XX. Vtrum prima, & vniuersalis Regula morum sit Diuina voluntas?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

ab ea notitia; eo ipso actus prædefinitus redderetur inæqualis cæteris, utpote præcognitus, quatenus magis placens Deo; quæ inæqualitas est contra hypotheseum, sub qua disputatur de totali æqualitate actuum, inter quos versatur libertas.

Ad 3. Negatur antecedens, quod est multo difficilius quam id cuius probatio intenditur, ut apparebit infra præsertim q. 31, ob rationem quæ mox insinuabitur. Ad primam probationem antecedentis, conceditur Deum non retribuere præmia obligatum ex re accepta; sed negatur ea retribuere ratione libertatis purè materialiter se habentis, nullamque conferentis operi æstimabilitatem peculiarem. Retribuit itaque præmia Deus, ut ostendatur in q. modò indicata, compensando iacturam alicuius commodi temporalis, quam passus sit merens pro sectanda honestate, cum potuerit eam iacturam vitare honestate contempta, aut simpliciter, aut quoad aliquem eius gradum. Patet autem operantem cum sola libertate ad actus æquales, nullam eiusmodi iacturam pati posse, cum potestate illam vitandi absolute. Manifestum siquidem est, actum superatiuum difficultatis ex incommodo temporali, æqualem esse non posse actui nullius talis difficultatis victori. Deest igitur titulus retributionis apud Deum operanti cum sola libertate ad æqualia.

Ad secundam probationem. Conceditur sequela, cuius nulla est absurditas. De Christo Domino dictum iam est potuisse ipsum omittere omnes suos actus meritorios. Vnde quilibet eorum fuit æstimabilis moraliter, atque compensabilis secundum se totum. Ad postremam probationem. Concilium Tridentinum eo in loco nullius prorsus libertatis meminit expressè; & tamen est certum ex fide, libertatem indifferentiæ requiri ad merendum, ut infra dicitur. Quapropter Concilium definit implicite, & in radice, necessitatem libertatis ad merendum, atque eo pacto complectitur etiam libertatem ad inæqualia. Quia postulat explicitè ad meritum vitæ æternæ, ut actus eliciantur ex gratia per Christum. Quæ certe non datur; aut ut inducat necessitatem ad actus æquales; aut ut supposita istiusmodi necessitate, fiat electio huius potius, quam alterius actus omnino æqualis, sed ut fiat electio boni præ malo, seu non bono, aut non vsque adeò bono.

Ad 4. Negatur posse affirmari vtramque partem contradictionis esse æquè peccaminosam; quin eo ipso affirmetur vtramque esse æquè honestam. Quia affirmare vtramque esse æquè peccaminosam, est affirmare vtramque esse æquè vitatam, ac proinde vtriusque omissionem esse æquè præceptam: quandoquidem vtralibet pars est omissio alterius. Ergo necesse esset affirmare vtramque partem esse æquè præceptam, atque ideo æquè honestam. Vnde, qui incidisset in talem errorem, simul operaretur ex bona, & mala fide; simul faceret, quod deberet facere, & quod deberet vitare; & quod caput est, peccaret simul, & non peccaret. Negatur itaque casum objectionis esse possibilem, quia contradictoriis nemo potest assentiri, uti notabitur iterum in simili q. 27.

Ad 5. Patet ex art. 3. & 4. Ad 6. Ratio individualis metaphysica, quæ sola est presentis considerationis nullam superaddit peculiarem perfectionem perfectioni specificæ, sed solam eiusdem perfectionis specificæ limitationem, ac restrictionem, atque insufficienciam, ut dictum est in qq. philosophicis. Deinde, ut superadderetur perfectio aliqua peculiaris; ea tamen esset prorsus æqualis in vnoquoque individuo perfectioni vniuscuiusque alterius individui, uti ibidem ostensum est, ideoque nihil conferret ad meritum libertas, quoad talem præcisè perfectionem, ut patet ex dictis.

QVÆSTIO XX.

Vtrum prima, & vniuersalis regula morum sit Diuina voluntas?

IDETUR non esse. 1. Quia voluntas diuina habet aliam anteriorem regulam sui, nempe dictamen sapientiæ suæ, & bonitatem suæ naturæ, à quibus discordare non potest, estque infinite sancta, quia infinite conformatur eisdem, esset vero peccatrix, si discordaret ab illis. Non autem est prima regula id, cuius datur alia anterior regula.

2. Finis est regula eorum, quæ sunt ad finem; Deo autem conuenit ratio ultimi finis, & vniuersalis rerum omnium, secundum bonitatem suæ naturæ, & non secundum suam voluntatem, ut patet ex q. 2. Ergò bonitas Diuina, potius, quam Diuina voluntas est prima, & vniuersalis regula rerum omnium, atque adeò morum.

3. Impossibile est, quod aliquis agat, quod Deo videtur esse bonum, & non bene agat, aut quod agat, quod Deo videtur non esse bonum, & non malè agat; atque è conuerso de omissione, Deo autem videri de vno quolibet, quod sit bonum, vel non sit bonum, præcedit actum, & determinationem voluntatis Diuinæ. Quia Deus determinat per voluntatem, pro ut sibi visum est prius per sapientiam suam. Ergò videri Diuinum, quod est sapientia Dei, est sufficiens regula, eademque prima simpliciter operationum nostrarum.

4. Plura Deus vult, quæ nobis non licet velle. Vult enim Deus damnationem eorum omnium, qui reprobantur de facto, & vult passionem Christi Domini, quem sua voluntate pro nobis omnibus tradidit: & tamen nobis non licet velle damnationem cuiuscumque, sed tenemur conari & orare, ut omnes saluentur. Nec licuit velle passionem Christi iis, qui voluntate sua eam induxerunt, & inducendo peccauerunt. Ergo voluntas Dei non est regula nostra.

5. Voluntas Diuina non innotescit nobis immediate per se ipsam, sed mediantibus rebus creatis. Ergò ut cognoscamus Deum aliquid velle, & aliquid aliud nolle; necesse est, ut prius concludamus ex consideratione rerum creaturarum illud esse bonum, & hoc malum, ideoque illud esse, & hoc non esse volubile à Deo. Quod autem sufficit ad cognitionem discretiuam boni à malo, ideoque volibilis, & non volibilis à Deo, est sufficiens regula nostræ voluntatis. Datur ergò alia regula obiectiua nostræ voluntatis prior, quam sit voluntas diuina.

6. Voluntas Diuina non potest nostram dirigere ac regulare, nisi per legem latam ab ipsa. Datur autem in nobis sufficiens regula, & directio nostrarum operationum independentèr à lege Diuina, & ante eandem legem, ut apparet ex illo ad Rom. 2. 14. *Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis*: Ergò prima directio nostræ voluntatis non est Diuina voluntas formaliter, sed solum efficienter, quatenus indidit nobis participationem sapientiæ suæ, per quam relatè ad bonitatem, & dignitatem naturæ nostræ, quæ est specialiter assimilatiua diuinæ, discernere valeamus, quæ agere, quæque vitare debemus.

7. Omnia alia præter naturam intellectualem agentem.

do, quæ congruunt naturis ipsorum, & vitando contraria (quod faciunt ex inclinatione, & instinctu sibi indito à Deo) consequuntur suam perfectionem, & pertingunt ad finem sibi præfixum. Ergo etiam substantiæ intellectuales faciendo, quæ se decent, quæ intellectuales, seu rationales sunt, & vitando, quæ non decent, possunt peruenire ad totam, cuius sunt capaces perfectionem, & ad possessionem sui finis, quin opus habeant inspicere ad aliam regulam suæ actionis. Patet consequentia; quia nequit esse minor sufficientia substantiæ intelligentis, quam non intelligentis, sub eadem proportionem; cum illa sit similior Deo, qui est plena vndique sufficientia respectu sui.

Confirmatur; quia ipsi voluntati, legique diuinæ non aliam ob causam conformari tenemur, quam quia decet creaturam conformari voluntati, & legi creatoris, ac Domini sui: atque oppositum dedecet. Ergo suprema, & vltima regula morum est ea decentia, & indecentia actionis respectu operantis. Confirmatur rursus; quia communis hominum sensus est; quædam debere fieri, & quædam alia vitari, tametsi nulla esset lex, nec esset Deus. Ità enim loquuntur communiter de honore parentum, de gratitudine, de non occidendo innocente, non prodenda patria, & similibus. Datur ergo alia regula agendorum, & vitandorum, præter voluntatem, & legem Dei.

8. Mensura debet esse homogenea mensurato, ex 10. Metaphys. text. 4. Eademque debet esse certissima, atque notissima, cum aliàs non possit fungi munere suo. Voluntas autem Diuina non est homogenea creatæ, imò est infinitè distans ab ipsa, iuxta illud Isai. 55. 9. *Sicut exaltantur Celi à terra, ita exaltata sunt via mea à viis vestris, & cogitationes mee à cogitationibus vestris.* Et propter eandem rationem est remotissima à nostra cognitione, atque de facto circa quam plurima dubitamus, quæ sit voluntas Dei. Ergo voluntas Dei non est mensura idonea nostræ voluntatis.

Art. 1. Respondetur. Bonitas actus tam circa finem, quam circa ea quæ sunt ad finem dependet ex bonitate finis, vt dicitur q. 25. Finis autem vltimus hominis, ad quem cætera omnia referuntur, tanquam media, est summum bonum, quod est Deus, vt liquet ex quaestione. 2. Ergo summum bonum, quatenus est vltimus finis hominis, est id, à quo tanquam à prima regula dependet bonitas actuum humanorum. Quia verò eadem est regula recti, & obliqui, vt dicit Philosophus, patet idem summum bonum esse primam regulam, à qua dependet malitia actuum humanorum. Quapropter omnes actus, quibus quis accedit ad Deum, eidemque adhæret, siue immediatè, siue mediatè, sunt boni; mali verò, quibus ab eodem recedit, & auertitur: atque eò magis, vel minus sunt boni, & mali, quò maior est accessus, & recessus. Et quidem quoad actus, qui immediatè versantur circa Deum, hoc est inuariabiliter verum. Impossibile namque est, vt actus, quibus quis immediatè adhæret summo bono, non sint boni; & similiter, vt non sint mali quibus auertitur immediatè ab eodem. Vnde, quoad istos actus, nulla libera dispositio diuinæ voluntatis potest inducere vllam variationem bonitatis, aut malitiæ.

Art. 1. Quoad actus, qui versantur mediatè circa Deum, & immediatè circa alia ordinata ad Deum, quæ proinde habent rationem medij, aut finis non vltimi, obseruandum est, fieri posse, vt finis, quatenus obtinendus ab aliquo connectatur omnino determinatè cum aliquo, aut aliquibus medijs; cum alijs verò connectatur tantum indeterminatè. Ità qui existit Romæ, & vult peruenire Neapolim, necesse est determinatè, vt moueatur; quòd verò terra, vel mari, serò, vel citò; velociter, vel lentè, non est necesse de-

terminatè, & similiter non est necesse determinatè, vt iter terrestre agatur, equo, aut rheda, aut pedibus, vtve mare transmittatur citremi, aut naui, aut celoce. In hunc igitur modum ad consecutionem summi boni, quod est Deus, necesse est determinatè, ex ipsa huius finis natura, cognoscere, & amare Deum super omnia, eundemque colere, & consequenter non contemnere Deum, aut eius præcepta, non blasphemare, non colere idola, & reprimere eatenus motus passionum in contrarium; & sic de similibus; non tamen necesse est determinatè ex natura præcisè eiusdem finis, vt his determinatè sacrificijs, ac Sacramentis colatur Deus; vt tales determinatè ritus adiungantur; vt reprimantur passionnes totè determinatè ieiunijs, & tali determinatè tempore, & sic de similibus, sed quoad eiusmodi se habet indifferenter ex se præcisè, & oportet, vt aliundè determinatio proveniat.

Art. 3. Omnis autem determinatio indifferentiæ cuiusvis pertinet ad aliquam voluntatem; quæ videlicet sola est electiua inter plura absolute possibilis, & inuicem impossibilis; Quod si plures voluntates inæquales, & subordinatæ inter se, circa eadem versari possunt, determinatio pertinet primò, & per se ad primam, & præcipuam voluntatem, cuius nempe cognitio est perfectior, & potestas maior, & cui proinde subordinantur reliquæ, & tenentur se illi conformare, tanquam regulæ suæ. Quia primum in vnoquoque genere est regula cæterorum, vnde ad reliquas voluntates subordinatas pertinet eadem mediorum determinatio solum quoad ea, quæ ipsarum arbitrio, ac dispositioni permittuntur à prima, & suprema voluntate. Permittuntur verò respectiue ad singulas ea omnia, & sola, ad quorum determinationem, ac dispositionem sunt ex se sufficientes, ne perperam talem sufficientiam acceperint. Quòd si ei determinationi, ac dispositioni sit annexus effectus aliquis, ad quem inducendum sola prima, ac præcipua voluntas sufficiat, erit omnino necessaria, vt patet, cooperatio eiusdem primæ, ac præcipuæ voluntatis, atque ex eius cooperatione proveniet efficacia talis dispositionis, ac determinationis, quoad talem effectum.

Art. 4. Prima autem, & præcipua inter omnes voluntates est Diuina, quæ dirigitur cognitione perfectè comprehensua rerum omnium, quæque versatur comprehensiuè circa summum bonum, quod est finis vniuersalis rerum omnium: cum voluntates reliquæ dirigantur cognitione rerum limitata, ac inadæquate, atque ad summum bonum ferantur limitatè, ac inadæquate. Præterea determinationi mediorum ad vltimum finem, cum exclusionem aliorum impossibilium, est annexus effectus infusionis gratiæ in præsentem, & collationis gloriæ, in futuro; quicquid est immediatè subest potentiæ, & voluntati Diuinæ. Patet igitur primam regulam vniuersalem ordinationis mediorum ad finem vltimum, esse Diuinam voluntatem. Quæ videlicet sola de omnibus vniuersaliter, ac efficaciter determinat, ac disponit, de quibusdam se sola, & de quibusdam alijs cum secundaria cooperatione voluntatis creatæ, & rursus de quibusdam necessariò, supposita creatione substantiarum intellectualium, & de quibusdam alijs omnino liberè, ea etiam facta suppositione, idque ob naturam bonitatis diuinæ, exigentis ex se determinatè quædam media, alia verò indeterminatè.

Ad 1. Natura Diuina est regula ratione nostra prior dictaminis necessarij sapientiæ Diuinæ, & vtrumque simul est rursus regula amoris necessarij Dei prior eodem, ratione nostra. Cæterum respectu nostri, prima regula vniuersalis est voluntas Dei, quia independentè à determinatione libera diuina, non datur

datur vlla determinatio ex parte alicuius praedicati necessarij Dei, quoad plures actus, quibus exerceri, & à quibus abstinere debet vnaquaeque voluntas creata. Nihil enim verò obstat regulam ab aliquo, quoad aliquid, esse regulam nihilominus deinde primam vniuersalem, respectu aliorum inferiorum.

Ad 2. Finis vltimus ex suo praecise conceptu est prima regula operationum nostrarum, quoad ea, cum quibus ex se praecise connectitur intrinsece connectione omnino determinata. Caterum quoad ea, respectu quorum se habet indifferenter ex se praecise, non potest habere rationem regulæ, nisi accedente determinatione libera suæ voluntatis. Vnde sola voluntas Diuina habet rationem primæ regulæ vniuersalis volendo, & nolendo necessariò ea, cum quibus bonitas naturæ Diuinæ connectitur ex se determinatè, & quibus similiter repugnat: atque de cæteris determinando liberè. Quia de causâ priora illa dicuntur esse de iure naturali diuino; hæc posteriora de iure diuino positiuo, quoad ea, de quibus disponit Deus sola sua voluntate, ac libertate; De iure verò humano, quoad ea, circa quæ cooperatur voluntas, ac libertas humana.

Ad 3. Dictamen sapientiæ Diuinæ approbat, ac reprobatur necessariò ante omnem liberam determinationem, quæ sunt de iure naturali, seu bona, seu mala; & quoad hæc est regula nostræ voluntatis ratione prior, quàm voluntas Diuina. Cætera proponit indifferenter, ac vagè, nec approbat, aut reprobatur determinatè, nisi accedente libera determinatione; & quoad hæc est regula nostræ voluntatis ratione posterior, quàm voluntas diuina. Vnde voluntas Diuina quoad omnia, est regula realiter prima simul cum bonitate, & sapientiâ diuinâ, & à neutra potest discrepare in aliquo, quia identificatur realiter cum vtraque. At ratione nostrâ, quoad aliqua est prima regula, & quoad aliqua alia est secunda, vel potius tertia regula, iuxta dicta. Quapropter ratio regulæ vniuersalis conuenit ipsi primò etiam ratione nostrâ. Quia neque ex modo nostro concipiendi intelligitur vlla regula vniuersalis, seu proximè, ac determinatè directiua nostri vniuersaliter, quoad omnia antè liberam determinationem, ac dispositionem Diuinæ voluntatis, eademque data, ac intellecta, eo ipso illa datur, ac intelligitur.

Ad 4. Aliud est, Deum velle aliquid; aliud Deum velle, vt nos velimus aliquid. Aliud similiter est, Deum velle aliquid voluntate beneplaciti, aliud velle voluntate signi. Aliud denique est, Deum velle aliquid voluntate antecedenti, aliud velle voluntate consequenti, quæ diuisiones expositæ sunt in q. 23. de Deo. Voluntas Diuina habet rationem regulæ, respectu nostræ, solum quatenus vult nos velle aliquid, idque voluntate signi, & antecedenti. Exempla autem obiectionis sunt de iis, quæ Deus non vult nos velle, nec vult voluntate signi, & antecedenti, ideoque sunt abs re.

Art. 1. Ad 5. Discrimen eorum, quæ sunt bona, vel mala ex sola libera determinatione Diuinâ, non innotescit nobis, nisi ex diuina reuelatione, quæ simul, ac indiuisim manifestat eandem determinationem Diuinæ voluntatis. Ratio autem naturalis non potest conicere differentiam bonæ, & malæ operationis, nisi quoad ea, quæ sunt de iure naturali, vel humano. Et quoad hæc potest cognoscere conuenientiam, aut disconuenientiam cuiusque operationis, tum respectu naturæ humanæ, quæ rationalis est, tum respectu legis humanæ, nondum cognita, seu explicite animaduersa conuenientia, aut disconuenientia respectu finis vltimi, aut voluntatis Diuinæ: Verum si voluntas operetur cum sola cognitione prioris illius conuenientiae, aut disconuenientiae, operatio

euadet bona, vel mala sola bonitate, aut malitia philosophica, seu politica, reddente hominem bene ordinatum relatè ad ea, quæ sunt intra ipsum hominem, aut in ipso homine, vel relatè ad Rempublicam temporalem, ac proinde denominante eundem bonum, vel malum, vel ciuem, vel etiam hominem, sed philosophicè, ac monasticè tantum; sicuti denominatur bonus miles, aut medicus, qui operatur iuxta cognitionem eorum, quæ conferunt ad victoriam, vel ad sanitatem. Impossibile enim est, vt operatio fortietur bonitatem, vel malitiam, nisi relatè ad finem propositum per cognitionem, qua dirigetur, & qualem idem finis continet in se; quia operatio fortitur speciem à fine per ipsam intento, aut contempto; idemque proinde finis est mensura totius bonitatis, & malitiæ conuenientis actui.

Art. 2. Necessaria igitur est vltior illatio, & transitus cognitionis ad vltimum finem, seu ad voluntatem Diuinam, vt operatio euadat bona, vel mala, bonitate, aut malitia Theologica reddente hominem bene ordinatum relatè ad ea, quæ sunt supra ipsum, ideoque cum denominante bonum, vel malum hominem absolute, siue adæquatè, siue inadæquatè, perfectè, vel imperfectè; eodemque modo eundem constituyente bonum ciuem Regni Calorum, vel alienum ab eo Regno. Vnumquodque enim est bonum, vel malum simpliciter, quatenus est bonè, vel malè dispositum in ordine ad suum finem. Cum ergò finis humanæ naturæ non sit ipse homo, aut legislator humanus, aut quidquam aliud creatum, sed solus Deus: atque consecutio huius finis, eiusdemque consequibilitas, per hæc, vel illa media determinatè dependeat à voluntate Diuinâ, vt dictum est supra: patet operationem hominis non posse euadere bonâ, vel malam bonitate, vel malitia reddente hominem bonum, vel malum, quia homo est, absolute, & sine addito, nisi mediâtè, vel immediâtè ordinetur ad Deum, & ad voluntatem diuinam. Quod ipsum fieri minimè potest non præeunte cognitione vltimi finis & voluntatis diuinæ, quatenus disponentis de mediis necessariis, aut vtilibus ad consecutionem illius. Sola autem eiusmodi bonitas, & malitia est propria considerationis Theologicæ. Sola igitur voluntas Diuina est prima regula vniuersalis bonitatis, & malitiæ actuum humanorum apud Theologum; Esto detur alia regula quoad nos prior bonitatis, & malitiæ secundum quid, mediante cuius cognitione peruenimus naturaliter ad cognitionem illius alterius regulæ per se, & specialiter primæ. Sed de his addetur aliquid præterea infra.

Ad 6. Lex naturalis scripta in cordibus nostris est lata à Deo, & constituta per voluntatem Diuinam, non minus, quàm lex positiuâ Diuinâ, aut humana, siue sit scripta in chartis, aut tabulis, siue intimata voce tenus. Nemo autem sufficienter dirigitur ad suum finem, seu naturalem, seu supernaturalem absque alterutra ex illis lege, atque adeò sine cognitione Diuinæ voluntatis. Quapropter Apostolus dum loquitur de gentibus, quæ legem non habebant, solam illis negat legem scriptam sine metaphora, & eatenus dicit eas sibi fuisse legem, quatenus, consideratione sui, poterant peruenire, & perueniebant ad cognitionem legis Diuinæ, qua obligabantur de facto; non verò quod consideratione sui sistendo in se sufficienter dirigerentur. Nempe qui inspicit ad scripturam aliquam, oportet vt inde manuducatur ad cognoscendum aliquid vltra id, cui adiacet scriptura, si quidem eam intelligat. Illæ autem gentes habebant opus legis scriptum in cordibus suis; scriptum verò manu Dei, in qua est cor Regis, & qui solus intuetur cor, & cuius characteres opere quasi fusorio impressi, vtpote indistincti ab ipsâ corde, ita referunt auctorem suum auctorem.

auctorem, simul ac plasmatores cordis, ut confundi cum nullo alio possit ab eorum lectore, nisi volente, & nequidem volente falli, & obliquis utcumque oculis inspiciente cor, quatenus est instrumentum scriptum, & tabula legislatoris; cum sit nimis manifestum, à nullo alio præter Deum talem scripturam perfici potuisse, nec Deum alterius legislatoris amanuensem esse posse.

Art. 1. Ad 7. Bonum aliud est utile, aliud iucundum; aliud honestum, iuxta communem diuisionem desumptam ex Philosopho; utile dicitur, quod est necessarium, aut conferens ad esse rei, seu quo res indiget, ut sit. Iucundum dicitur, quod est necessarium, aut conferens ad esse delectabiliter, seu quo quis indiget, ut delectabiliter, & iucunde sit. Honestum dicitur, quod est necessarium, aut conferens ad esse excellenter, seu quo quis indiget, ut sit excellens, idest, cultu, ac reuerentia dignus. Unde bonum utile conuenit homini quatenus est ens creatum; idest indigum, ut sit, aliorum bonorum extra se, est, que proinde ipsi commune bonum utile cum omnibus aliis rebus creatis. Bonum verò iucundum conuenit homini quatenus est animal, estque ipsi commune cum brutis, vel certe propius accedens ad ea quorum capacia sunt bruta, quam ad ea, quorum soli Angeli sunt capaces. Bonum denique honestum conuenit homini quia homo est, estque ipsi commune cum solis Angelis, vel certe accedit propius ad ea, quorum soli Angeli sunt capaces, quam ad ea, quorum capacia sunt bruta, aut inanimata.

Art. 2. Ratio huius postremæ partis est, quia homo nequit excellere, ita ut sit cultu, ac veneratione dignus, nisi ipsi accedat perfectio aliqua maior, quam quæ necessariò inest naturæ suæ. Quia homines sunt infimi inter eos, qui colere, & venerari possunt; nemo verò iure colit, ac veneratur alium, nisi agnoscat in eo aliquid maius, quam quod sibi necessariò inest ex sua natura. Patet autem propius accedere ad Angelos, quam ad bruta, illud bonum, ratione cuius homo hominem superat, quoad ea, quæ necessariò insunt naturæ humanæ. Angeli autem cum comprehendunt se, nequeunt cognoscere naturam suam, & bona, quorum ipsa est capax, quæque ipsam decet, quin simul cognoscant Deum, tanquam auctorem, & dominum suum, cuius proinde voluntati conformari debent. Ergo neque homo cognoscere potest bonum honestum, respectu sui, ratione cuius assimilatur Angelis modo dicto, quin simul saltem implicite, & conuertibiliter cognoscat Deum, & suam obligationem, ut conformetur voluntati eius. Mirum igitur non est, ut insensibilia, & bruta vtantur exigentia, & appetitu naturæ suæ tanquam regula sufficienti operationum suarum, cum non sint capacia bonorum, quæ superant naturam ipsorum. Homo verò indigeat superiori alia regula, cum sit capax bonorum, quæ superant naturam eius, & in ordine ad quæ redditur excellens respectu parium in natura. Cui rei tam longè abest, ut contradicat perfectio maior naturæ humanæ, ut potius ad eandem maioritatem perfectionis id necessariò consequatur.

Art. 3. Ad primam confirmationem: conceditur, ideo nos conformari debere voluntati Diuinæ, quia decet, ut illi conformemur, atque dedecet oppositum. Verum quia hoc est primum vniuersaliter decens inter omnia, quæ decet humanam naturam, idest sunt honesta comparatione eius, iuxta expositionem honesti nuper datam, quod coincidit cum decenti; propterea est regula cæterorum omnium, quæ decet. Quapropter illa causalis, quia decet, sumpta in sensu legitimo, ac vero, solam denotat prioritatem per accidens, quoad nos in cognoscendo, iuxta dicta ad 5. sicut cum dicimus, Deum posse fa-

cere aliquid, quia est possibile; cum re ipsa voluntas Dei sit causa, & ratio obiectiua à priori, ob quam hoc deceat, & hoc aliud non deceat, sicut omnipotentia est causa, & ratio obiectiua à priori, ob quam quædam sint possibilia, & quædam alia impossibilia, prout dictum est q. 36. de Deo.

Art. 4. Ad alteram confirmationem: vulgares locutiones de hypothese impossibili solent esse nimis crassæ, distortæ, & improprie, nec sunt facile traducendæ, & rardè traduci vtiliter possunt ad Scholasticas præcisiones. Quia apprehensio iuxta eiusmodi hypothese, atque enunciatio fideliter determinatiua alterius partis, ea admissa, est perdifficilis etiam ingenii benè disciplinatis, de quo alibi fusiùs. Crediderim, dum vulgò dicitur, honorandos esse parentes, ex.gr. tametsi non esset Deus, nec daretur lex vlla diuina, intelligi legem positiuam, liberè promulgatam de facto, cuiusque auctorem, solum ut auctor eius est. Atque in hoc sensu nihil indè concluditur ad propositum. Cæterum re ipsa sublato penitus Deo nullum esset discrimen honesti à non honesto, & hominis boni à non bono, quia nullum esset discrimen benè dispositi à non benè disposito ad suum vltimum finem, ut patet ex dictis; sicut ablata possibilitate itinerum, & onerum, nullum esset discrimen equi boni à non bono, & sic de similibus.

Ad 8. Sufficit regulam proximam, & immediatam esse homogeneam regulato. Regula autem proxima, ac immediata nostræ voluntatis est dictamen rationis, ut dicitur quæst. 22. Quod dictamen ita est entitatiue homogeneum cum nostris actibus voluntatis, ut simul sit intentionaliter, & obiectiue conformis viis, & cogitationibus Dei. Quæ proinde dicuntur distare toto Cælo à cogitationibus, & viis nostris, sumptis præcipue pro ratione inferiori: tametsi distent infinitè etiam à nostra ratione superiori propter magnitudinem perfectionis, & propter reconditam altissimorum finium amplitudinem. Quod ad notitiam attinet voluntatis Diuinæ, semper ea nobis adest circa particulare eligibile, vel certa ex fide, vel euident ex discursu, ut patebit ex q. 23. & 24. licet speculatiue, & in vniuersali plures sæpe occurrant difficultates, vel prorsus inexplicabiles, vel non determinabiles cum certitudine.

QVÆSTIO XXI.

Vtrum voluntas Diuina præcipiens, prohibens, consulens, permittens, differant realiter ex parte obiecti directi?

IDENTVR differre solum ex modo tendendi vel per solam reflexionem supra se. 1. Quia eadem obiecta sunt capacia terminandi actus honestos, atque inhonestos, ut patet in amore, & odio Dei, altero summe honesto, altero summe inhonesto: cum tamen obiectum adæquatum vtriusque sit solus Deus, eademque est ratio de similibus. Ergo eadem obiecta sunt capacia quæ terminent præceptum, aut consilium, atque prohibitionem, & consequenter iidem actus nostri sunt similiter capaces ut subint promiscuè iisdem Dei legibus inuicem oppositis. Ergo voluntas Diuina præceptiua, & prohibitiua, non differunt necessariò ex parte obiecti, circa quod versantur.

2. Eadem obiecta volita ab agente libero, & composit